

BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
İNSAN VE TOPLUMBİLİMLERİ FAKÜLTESİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
(2025 - 2026) Ders Bilgi Formu

Ders Adı		Kodu	Yarıyıl	T+U Saat	AKTS	Z / S
Çağdaş Türk Lehçelerinin Karşılaştırmalı Şekil Bilgisi II		TDE244	4	2 + 0	3,0	Seçmeli
Birim Bölüm	Türk Dili ve Edebiyatı - Lisans (Ders, ileri düzey morfolojik yapıların kuramsal olarak ele alındığı ve uygulamalı analizlerle pekiştirildiği etkileşimli bir yöntemle yürütülür. Öğrencilere, çağdaş Türk lehçelerinden seçilen özgün metinler ve kelime listeleri üzerinden fiil çekimleri, eylemsiler, birleşik fiiller, kip-zaman yapıları gibi konularda karşılaştırmalı analizler yapılır. Ders süresince hem öğretim elemanının anlatım hem de öğrenci sunumları ile çok yönlü bir öğrenme ortamı oluşturulur; tablo hazırlama, çözümleme, karşılaştırmalı ödevler ve sınıf içi tartışmalarla öğrenme süreci desteklenir.)					
Amaç	Bu dersin amacı, çağdaş Türk lehçelerindeki gelişmiş morfolojik yapıların karşılaştırmalı olarak incelenmesini sağlayarak, öğrencilerin fiil çekimleri, birleşik yapılar, eylemsiler, kip ve zaman kategorileri ile türev yapılar gibi ileri düzey şekil bilgisel unsurları analiz etme becerisi kazanmalarını sağlamaktır. Öğrenciler, farklı lehçelerdeki morfolojik sistemleri tarihî ve işlevsel bağlamda karşılaştırarak, yapısal benzerlikleri ve özgünlükleri değerlendirme yetisi edinir.					
Ders İçeriği	Bu ders, çağdaş Türk lehçelerindeki gelişmiş morfolojik yapıların karşılaştırmalı olarak incelenmesini amaçlamaktadır. Fiil çekimleri, kip ve zaman ekleri, birleşik fiil yapıları, eylemsiler (isim-fiil, sıfat-fiil, zarf-fiil), olumsuzluk ve soru yapıları, birleşik zamanlı fiiller ve yardımcı fiil kullanımları gibi ileri düzey morfolojik unsurlar, lehçeler arası farklılık ve benzerlikler açısından değerlendirilir. Ayrıca türev yapılar, edilgenlik, dönüşlülük, ettirgenlik gibi fiil çatısı biçimleri de karşılaştırmalı olarak ele alınır. Derleme metinleri ve özgün kaynaklar aracılığıyla öğrencilerin morfolojik çözümleme becerileri geliştirilir ve tarihî süreçlerle bağlantılar kurularak yapısal dönüşümler analiz edilir.					
Ders Kaynakları	Ercilasun, Ahmet Bican, Johanson, Lars & Csató, Éva Á., Baskakov, N. A. , Caferoğlu, Ahmet, Göksel, Aslı & Kerslake, Celia , Banguoğlu, Tahsin					

Hafta	Konu
1	Dersin amacı, kapsamı ve yöntemi tanıtılır; birinci döneme dair temel kavramlar hatırlatılır.
2	Fiil kökleri ve gövdeleri çağdaş Türk lehçeleri arasında karşılaştırmalı olarak incelenir.
3	Kip ve zaman ekleri yapı, anlam ve kullanım yönünden lehçelere göre değerlendirilir.
4	Şahıs ekleri ve şahıs kategorisinin lehçelerdeki biçimsel ve işlevsel farklılıkları analiz edilir.
5	Birleşik zaman yapıları ve yardımcı fiillerin çağdaş lehçelerdeki kullanımları ele alınır.
6	Olumsuzluk ekleri ve olumsuzluk yapılarının karşılaştırmalı biçim bilgisel analizi yapılır.
7	Soru ekleri ve cümle yapısında soru biçimlerinin morfolojik açıdan karşılaştırılması yapılır.
8	Ara Sınav
9	İsim-fiil (mastar) ekleri ve bu eklerin farklı lehçelerdeki biçimleri incelenir.
10	Sıfat-fiil ekleri yapı, işlev ve biçim açısından lehçeler arasında karşılaştırılır.
11	Zarf-fiil eklerinin fonksiyonları ve biçimbirimsel çeşitliliği değerlendirilir.
12	Fiil çatısı: etken, edilgen, ettirgen, dönüşlü yapıların lehçelerdeki görünümü karşılaştırılır.
13	Karşılaştırmalı metin analizleri yoluyla fiil sisteminin işleyişi uygulamalı olarak gösterilir.
14	Öğrenciler seçtikleri lehçelere ait morfolojik çözümlemeleri sunar ve tartışır.
15	Dönemin genel değerlendirmesi yapılır, öğrenci çalışmaları üzerinden geri bildirim verilir.
16	Final Sınavı

Program Çıktıları

1	Türk edebiyatı ve edebiyat tarihi, Türk lehçeleri-alfabeleri Türkiye Türkçesi, Osmanlı Türkçesi, Eski Anadolu Türkçesi ve yazlı (Eski ve Yeni Türk Edebiyatı) ve sözlü (anonim edebiyat, âşık edebiyatı, tekke tasavvuf edebiyatı) edebi geleneklerle ilgili ileri düzeyde, güncel teorik ve uygulamalı bilgilerine sahiptir.
2	Disiplinler arası bir farkındalıkla alanıyla ilgili akademik araştırmalar gerçekleştirir.
3	Türk Dili ve Edebiyatı Programında kullanılan ve güncel bilgileri içeren ders materyallerini, araştırma metotlarını, bilgi ve teorilerini; eğitim-öğretim, araştırma ve kamusal hizmet alanlarında uygular
4	Alanı ile ilgili uygulamalarda karşılaşılan ve öngörülemeyen karmaşık faaliyetlerin yürütülmesinde bireysel veya ekip üyesi olarak sorumluluk alır.
5	Alanı ile ilgili edindiği bilgi ve becerileri sosyal/kültürel/ekonomik katma değeri olan düşünceye/yaklaşım/ürüne dönüştürülmesi hususunda sorumluluk alır.
6	Alanında edindiği ileri düzeydeki bilgi ve becerileri eleştirel bir yaklaşımla değerlendirir.
7	Öğrenme gereksinimlerini belirleyerek öğrenme hedefleri doğrultusunda kendisinin ve sorumluluğu altındaki kişilerin performanslarının geliştirilmesine yönelik faaliyetleri planlar ve yönetir
8	Eğitimi boyunca edindiği bilgi ve becerilerle yaşam boyu öğrenmeye yönelik bir motivasyon ve tutum geliştirir.
9	Alanı ile ilgili konularda düşüncelerini ve sorunlara ilişkin çözüm önerilerini nicel ve nitel verilerle destekleyerek uzman olan ve olmayan kişilerle paylaşır.
10	Alan ile ilgili konularda ilgili kişi ve kurumları bilgilendirebilme, düşünceleri ve sorunlara ilişkin çözüm önerilerini yazılı ve sözlü olarak aktarır
11	Toplumsal sorumluluk bilinci ile yaşadığı sosyal çevre için proje ve etkinlikler düzenler ve bunları uygular.
12	Alanıyla ilgili yaptığı araştırmalarda bilgi ve bilişim teknolojilerini etkili bir şekilde kullanır.
13	Alan ile ilgili verilerin toplanması, yorumlanması, uygulanması ve sonuçlarının duyurulması aşamalarında toplumsal, bilimsel, kültürel ve etik değerlere uygun hareket eder.
14	Türk kültürü, dili ve edebiyatıyla ilgili güncel problemlere bireysel çalışmalarıyla veya bir ekibin üyesi olarak çözümler üretir ve ürettiği çözümleri alan uzmanlarla paylaşır.
15	Eleştirel düşünme, akademik yazım ve sunum konularında temel becerilere sahiptir

Ders Öğrenme Çıktısı - Program Çıktıları (1 -5 Puan Aralığı)

Ders Öğrenme Çıktısı	PÇ 1	PÇ 2	PÇ 3	PÇ 4	PÇ 5	PÇ 6	PÇ 7	PÇ 8	PÇ 9	PÇ 10	PÇ 11	PÇ 12	PÇ 13	PÇ 14	PÇ 15
Öğrenci, çağdaş Türk lehçelerindeki fiil çekim sistemlerini karşılaştırmalı olarak analiz eder.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kip, zaman ve şahıs eklerinin farklı lehçelerdeki biçimlerini ve işlevlerini tanıır ve açıklar.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylemsi türlerini (isim-fiil, sıfat-fiil, zarf-fiil) lehçelere göre karşılaştırarak biçimbilimsel çözümlemeler yapar.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fiil çatısı (etkenlik, edilgenlik, dönüşlülük, ettirgenlik) yapılarını çağdaş lehçeler düzeyinde değerlendirir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Derleme metinlerinden yola çıkarak lehçeler arası ileri düzey morfolojik çözümlemeler gerçekleştirir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ortalama Değer	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

<https://ebs.bilecik.edu.tr/pdf/dersbilgigetir/409483>